

İLÂHIYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHIYAT FAKÜLTESİ TARAFINDAN
YILDA BİR ÇIKARILIR

1964

ANKARA ÜNİVERSİTESİ BASIMEVİ . 1964

Yıl: 1964

Cilt: XII

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ TARAFINDAN
YILDA BİR ÇIKARILIR

1964

ANKARA ÜNİVERSİTESİ BASIMEVİ . 1964

İ Ç İ N D E K İ L E R

	<u>Sayfa</u>
Ord. Prof. Hilmi Ziya ÜLKEN	: <i>L'İslam en face du Problème Orient et Occident</i> 1
" " " " "	: <i>Şark-Garp Problemi karşısında İslâmiyet</i> 21
Hıfzırrahman RAŞİT ÖYMEN	: <i>İslâmiyette Öğretim ve Eğitim hareketleri</i> 35
Doç. Dr. İbrahim AGÂH ÇUBUKÇU	: <i>İhvân As-Safâ ve Ahlâk Görüşüleri</i> 43
" " " " "	: <i>Mutezile ve Akal Meselesi</i> 51
Osman KESKİOĞLU	: <i>Mûsa Cârullah</i> 63
Prof. Dr. BERNARD LEWIS	: <i>Orta Şarkın Tarihi Hüviyeti</i> 75
Prof. Dr. Mehmet TAPLAMACIOĞLU	: <i>Bazı İslâm bilginlerinin toplum görüşleri</i> 83
Prof. Dr. Kâmran BİRAND	: <i>Existentialisme Üzerine II</i> 100
Prof. Dr. Zübeyr SİDDİKÎ	: <i>İslâm Hukukunda Hadis'in Yeri Çeviren</i> : Dr. M. Esad KILICER 113
ALY MAZEHERİ	: <i>Müslüman Ortaçağda Eğitim ve Öğretim</i> : <i>Çeviren Asis. Dr. Bahriye ÜÇOK</i> . 119
İbrahim AGÂH ÇUBUKÇU	: <i>Prof. Necatî Lûgal ve Eserleri</i> 129
Ord. Prof. Hilmi Ziya ÜLKEN	: <i>Rıfkı Melûl Meriç</i> 135
" " " " "	: <i>Prof. Dr. Kâmran Birand</i> 139
Prof. M. Tayyib OKIÇ	: <i>Saraybosna Gazi Husrev Beğ Kütüphanesi Yazma Eserler Kataloğu</i> 143
" " " " "	: <i>İslâm Hukukunda Muhakeme Usulüne Dair Bir Eser</i> 153
Doç. Dr. İ. TUNALI	: <i>Felsefenin Işığında Modern Resim I.</i> : <i>Impressionism</i> 155
N. ÖNER	: <i>Abdülkadir Erener</i> 158
Asis. Esat COŞAR	: <i>Behçetü'l-Hadâ'ik'in Yeni Bir Nüshası</i> . 159

KİTAP TENKİTLERİ:

FELSEFENİN IŞIĞINDA MODERN RESİM I. İMPRESSIONISM

Doç. Dr. İSMAİL TUNALI

Erzurum, 1960, Türk Tarih Kurumu Basımevi

Türkçe yayınlarda sanat felsefesi ve estetiğe dair pek az sayıdaki sistematik kitaplardan biri, burada bir kaç satırla özetleyeceğim İsmail Tunalı'nın bu kitabıdır. Sanat tarihine, estetik denemelerine dair bir çok çeviri veya telif yazıldığını söylemeye lüzum yok. Fakat sanatı doğrudan doğruya bir felsefe konusu olarak ele alanlarına, Batıda da, seyrek rastlanıyor. Bu, felsefecinin araştırma ufkuna genişlettiği kadar, sanatın ciddi bir eleştirme konusu olarak görülmeye başlaması bakımından da sevindirici bir olaydır. Ayrıca kitabın Atatürk üniversitesi tarafından titizlikle basılmış olmasını da değerleri arasına katmalıyım.

"Felsefe ışığında modern resim" yazarın doçentlik tezidir. Kitap üç bölüme ayrılmıştır: Bilgi problemi olarak impressionism veya impressionist bilgi objesinin, varlık kavrayışının temellendirilmesi adını taşıyan birinci bölümde İ. Tunalı, Ernst Mach'ın "impressionist" dediği felsefesini tipik örnek olarak ele alıyor. İkinci bölüm: estetik bakımdan impressionism veya imperessionist bir estetik objenin temellendirilmesine dairdir. Burada birinci bölümdeki gibi, tip olarak alınan felsefe ile impressionist resim arasındaki sıkı ilişki gösterilmiştir. Üçüncü bölüm axioloji yani değerler teorisi bakımından impressionist güzellik teorisinin prensipleri, ilkeleri üzerinde durulmaktadır. İmpressionist sanat görüşüne göre yazarın ileri sürdüğü, ve kendi eğilimine göre katılmaz görüldüğü başlıca ilkeler şunlardır: 1- Güzellik varlıkla değil, görünüşle ilgilidir; 2- Güzellik duyularla ilgilidir; ve bunun sonucu olarakta a, güzellik bir duyular harmonisidir; b, hoşlanmanın objesidir. 3- Güzellik hakikat değildir.

Kitabın bölümleri de gösteriyor ki, yazar için bir sanat akımı, burada alınan şekli ile belli başlı bir resim ekolü ile aynı çağın felsefesi arasında sıkı bir ilişki vardır: realist bir resim realist felsefeye, impressionist resim impressionist felsefeye uygundur, hatta onun şiddetli etkisi altındadır. Bunun için, impressionist resim üzerinde düşünürken onu kendi çağının felsefesiyle birlikte düşünmelidir. Burada yazarın impressionist felsefeye belirli örnek olarak aldığı Mach felsefesini eleştirme tarzı, ondan kendi görüşü bakımından çok ayrıldığını ve bundan dolayı da impressionist resme aynı açıdan baktığı kanısını uyandırmaktadır. Kitabın başlangıcında gördüğümüz I işareti de bunun ardı sıra başka resim akımlarına dair kitapların geleceğini böylece belki de yazarın kendi felsefî kanısına en uygun görüşü sona bıraktığını gösteriyor. Burada Mach hakkında söylediklerini inceleyecek değiliz Yalnız onun bir çeşit monist metafizik yaptığı şeklindeki hükmün ne derecede kendisine pozitivist diyen ve genel olarak öyle tanınan bir felsefeye elverişli olduğu sorulabilir. Yazarın felsefe ile sanat arasında aradığı paralelliğe bizim katacağımız bir nokta, her sanat akımının kendi çağındaki bilim hareketine sıkı sıkıya bağlı olduğunu işaret etmektir. Renaissance'daki sanat akımlarıyla o çağın felsefesi arasında ilişki ararken acaba Mekanik'in keşifleri, Optik ve anatominin

ilerlemeleri ondan daha az rol oynamıştır denebilir mi. Aynı şeyin, yazarın ele aldığı impressionist resim sanatı doğduğu sırada Fizik'in önemli ilerlemeleri için de söyleyebiliriz. Gerçekten, o sırada Helmholtz'ın ışık üzerindeki çalışmaları ve onun ardından Chevreul'un ışık araştırmaları impressionist ve yeni-impressionist resimler üzerinde doğrudan doğruya etki yapmıştır. Hatta bundan o derecede şüphe edilemez ki, bu akımda bazı ressamın kendi teorilerini savunmak için yazdıkları kitaplarda bu etki açıkça ifade edilmiştir. Bu nokta üzerinde durmamızın sebebi, yazarın resimle felsefe arasında kurmak istediği sıkı paraleli aynı derecede önemle resim ve bilim arasında görmenin gerektiğini belirtmek içindir.

Yazarın bu ilk kitabında öztürkçeye açık ve senpatili bir davranışı var. Salt, ilkel, duyu verisi, özel, süreklilik gibi kelimeleri bol bol kullanıyor. Fakat onların yanında yeni ile eskinin çıktığını gösteren "ekseriya", "mesele", "mana" gibi kelimeler de yer alıyor. Bunların kullanılışı terim zorluğundan ileri gelmediği için, yerlerine kolaylıkla çoğu, soru, anlam kelimeleri konabilir. Batı dilinden kelimeleri kullanmada, yerlerine türkçeleri konamıyacağı zaman, pekte sakınca yoktur. Ancak soyut yerine abstract, biricinsten yerine homojen, yapı veya bünye yerine struktur demek bilmem yerinde midir. Yabancı dilden aldığımız kelimelerin yazılış şeklinde de bir kurala bağlanmak gerekir. Ya onların aslında olduğu gibi, ya da bizim okuduğumuz gibi yazmalıdır. Bazı böyle bazı öyle yazmak doğru değildir. Diyelim, psikoloji okuduğumuz gibi yazılmıştır. O zaman original'deki g yerine j koymak gerekecektir. Kitabın dili üzerinde durmadan geçemedik. Çünkü bu, genel olarak, günümüzün bütün kitapları için üzerinde titizlikle durulacak ve ne kadar çabalasak gene de pürüzlü kalmadan kurtulamıyacak olan bir konudur. Bundan dolayı burada iliştiğimiz noktaları eleştirmeden çok dertleşme saymak yerinde olur.

Yazarın ele aldığı problemini nasıl incelediğine bir örnek vermek için, impressionist resimde zaman kategorisi için yazdığı kısımdan bir kaç satırı alıyorum: "Giocondo hareketin değil, sükunun determine ettiği rasyonel, lojik bir zaman içinde yaşıyor. Yalnız Giocondonun değil, bütün Rönesans sanatını belirleyen zaman, böyle lojik, rasyonel bir zamandır. Barok resmine gelince, burada harekete dayanan bir zaman anlayışı ortaya çıkıyor. Hareket, bazen o kadar şiddetlidir ki, hareket halinde figürler tuvalden fırlayacakmış gibi insanda bir his bırakıyor. A. Garacci'nin "Domine quo vadis" adlı tablosuna bir an bakalım. İsa'nın bizi çiğneyecekmiş gibi üzerimize doğru geldiğini hissediyoruz. Bu bütün Barok sanatı için böyledir. Impressionism de yeni bir zaman teorisi geliştiriyor ve bu zaman, herşeyden önce impressionist görme ve obje anlayışı ile içten bağlıdır." sh. 80.

Yazar, bu ilk kitabından sonra Aristo'nun Poetica'sını ve Einfühlung hakkında modern bir eseri çevirmiş, sanat felsefesine dair ilk denemelerini yayınlamaya başlamıştır. Felsefenin, Türkiyede şimdiye kadar işlenmemiş bir dalında attığı bu ciddi adımlar yazarın gelecekte daha önemli eserler vermeye hazırlandığını kanıtladığı için seviniyoruz.

H. Z. Ülken